

Mihin suuntaan perhe nykyaikaisessa kaupunkilaistuvassa yhteiskunnassa on kehittymässä?

Amerikkalaista perhesosiologista tutkimusta

Kirjoittanut *Armas Nieminen.*

Nykyaikaiseen perheeseen tavalla tai toisella liittyvien kysymysten tieteellinen tutkiminen on Amerikan Yhdysvalloissa varsin vilkasta. Tämä onkin luonnollista, kun ottaa huomioon, että tässä maassa perheen kehitys ilmeisesti on ehtinyt pitemmälle sanokaamme vuosisadantakaisesta tyypillisestä perheen kehitysasteesta kuin muissa länsieurooppalaisen kulttuurin ja tälle rakentuvan pohjoisamerikkalaisen kulttuurin maissa. Monogaamisen avioliiton ja perheen kyky mukautua yhteiskunnallisen kehityksen uuteen vaiheeseen on siellä myös joutunut kovalle koetukselle. Toiselta puolen Yhdysvaltain kaltaisessa laajassa maassa, jossa asuu eri rotuihin ja kansallisuuksiin kuuluvia ihmisiä, kuitenkin tapaa mitä erilaisimpia perhetyyppejä, joten tutkimusaineisto tältäkin kannalta katsoen on kiitollista.

Yleiskatsauksen perhesosiologiseen tutkimukseen voi luoda mm. silmäilemällä Amerikan sosiologisen seuran (American Sociological Society) julkaisemaan *American Sociological Review* ja Chicagon yliopiston toimittamaan *The Journal of American Sociology* aikakauskirjoihin vuosien kuluessa painettuja tutkielmia ja laajempien tutkimusten esittelyjä ja arvosteluja.¹

Pyrittäessä yleispätevään tietoon avioliittoa ja perhettä yh-

teiskunnallisena ilmiönä koskevilla kysymyksissä on luonnollisesti tilastollisella tutkimusmenetelmällä keskeinen asema. Jo virallinen tilastokin voi tarjota runsaasti aineistoa esim. avioliittoisuutta, syntyvyyttä ja lasten lukumäärää perheissä tai perheiden asunto-oloja käsitteleville tutkimuksille, mutta perhe-elämän keskeisimmille ongelmille siitä ei löydy paljoakaan valaisua, vaan on tällaisten kysymysten selvittämiseksi turvaututtava jotakin määrättyä ihmisryhmää tai ihmisryhmiä enemmän tai vähemmän edustavan, monesti suuriakin kustannuksia vaativan uuden tilastoaineiston hankkimiseen. Kun tutkimuksen kohteena tällöin on usein vaikeasti yksikäsitteisesti määriteltävissä oleva inhimillisen »käyttäytymisen» erikoistapaus ehkä yhtä hankalasti määriteltävässä sosiaalisen kentän tilanteessa, asettaa tällainen tutkimus tulostensa objektiivisuuden kannalta katsoen harjoittajiensa taidolle ja kriittisyydelle suuret vaatimukset. Näin on sitäkin suuremmassa määrässä, jos vaikuttimia ja yleensä psykologisia syy-suhteita pyritään syvällisemmin valaisemaan yhdistämällä tilastolliseen tutkimusmenetelmään ns. elämäkerrallinen tutkimusmenetelmä. Tätä käytettäessä kootaan ja seulotaan ihmisten omia kertomuksia ja kuvauksia heidän tutkittaville kysymyksille merkitsevistä kokemuksistaan ja elämyksistään (case-study, life history-study).²

Eräänä tällaisena laajana kenttätutkimuksena mainittakoon tässä jo yhdeksän vuotta vireillä ollut Indianan Yliopiston professorin *Alfred C. Kinseyn* johdolla suoritettava Rockefeller-säätiön lääketieteellisen jaoston rahoittama ja National Research Council's Committee for Research on Problems of Sex nimisen tutkimuselimen muuten avustama tutkimus sukupuoli-kysymyksestä. Tästä tutkimuksesta, joka on suunniteltu kohdistuvaksi 100.000:een Yhdysvaltain monenlaisia ryhmyksiä edustavaan asukkaaseen, on toistaiseksi valmistunut vasta yksi osa suunnitellusta yhdeksästä, nim. 12.000 henkilön antamiin tietoihin perustuva suurta huomiota herättänyt yksityiskohtainen tutkimus siitä, millä tavalla sukupuolivietin tyydyttäminen Yhdysvaltain miespuolisen väestön keskuudessa tapahtuu.³

Sukupuolikysymys ahtaammassa mielessä on kuitenkin vain yksi tutkimuskohde monien perhe-elämän ongelmien joukossa, joita tilastollisestikin voidaan valaista. Mutta vasta kun täten koottu tutkimusaineisto saatetaan yhteyteen niiden tulosten kanssa, joita eri tieteet, etenkin psykologia, biologia ja sosiologia ovat saavuttaneet, käy perhettä koskevien tosiasiajn riippuvaisuussuhteiden entistä syvällisempi ymmärtäminen mahdolliseksi. Täten on Amerikassa lukuisia selvityksiä laadittu mm. kasvavan ihmisen persoonallisuuden kehkeytymisestä vanhempainkodissa, aviopuolisojen keskinäisestä sopeutumuksesta (marital adjustment) ja perheen hajoamisesta yhteiskunnallisessa mielessä.

Erilaisia perheeseen liittyviä tärkeitä kysymyksiä yhdessä on erikoistutkimuksiin perustuen pyritty valaisemaan monissa perhettä koskevissa yleisesityksissä, joita voi sanoa perhetietouden käsikirjoiksi. Eräs tämän kirjallisuuden lajin edustavimpia tuotteita on vuonna 1945 ilmestynyt Chicagon Yliopiston sosiologian professorin *Ernest W. Burgessin* ja Etelä-Kalifornian Yliopiston sosiologian apulaisprofessorin *Harvey J. Locken* kirjoittama teos »The Family, From Institution to Companionship».⁴ Nimen alaotsikosta huolimatta tämäkin teos on edellä viitatus kaltainen myös opiskelijoille hyvin soveltuva käsikirja, joka tarjoaa monilukuisiin »tapauksiin» (case) ja erikoistutkimuksiin perustuvan, mutta yhtenäiseksi, sopusuhtaiseksi kokonaisuudeksi ehkä täysin sulattamattoman paljouden tietoa mitä moninaisimmista perheeseen liittyvistä kysymyksistä. Tässä kirjoituksessa kiinnitettäkään aivan yleisin piirtein, ikäänkuin jonkinlaisen synteessin muodossa huomiota vain siihen puoleen teoksen sisällöstä, jonka ilmaisee juuri kirjan alaotsikko, siis siihen väitteeseen, että on tapahtumassa kehitys perheestä »institutiona» perheeseen »kumppanuutena».

Teoksen kirjoittajat sanovat perustavansa metodinsa tunnetun saksalaisen sosiologin *Max Weberin* kehittälemään ns. ideaaliteoriapimetodiin, so. siihen, että tutkittavaa ilmiötä tarkastellaan jonkun siihen kuuluvan olennaisen omi-

naisuuden kehityksen kannalta siten, että koko ajan pidetään silmällä, missä määrin missäkin kehityksen vaiheessa ovat toteutuneet tuon ominaisuuden äärimmäiset vastakkaiset kehitysteet, ideaalityypit. Tutkittavaa ilmiötä toisin sanoen »mitataan» näillä ideaalityypeillä. Perheen kehitystä selvitellessään teoksen kirjoittajat ovat tällaiseksi ominaisuudeksi valinneet sen seikan, missä määrin perheyhteyttä ylläpitävät tekijät ovat ulkonaisia, muodollisia ja auktoritatiivisia, siis sellaisia kuin uskonnon asettama velvollisuus, yleinen mielipide, tavat, traditiot, tarkoin noudatettava rituaali, laki, perheenpään auktoriteetti jne., missä määrin taas perheenjäsenten yksilöllisyyksistä kumpuavia sisäisiä yhdistäviä voimia, sellaisia kuin heidän keskinäinen kiintymyksensä, toinen toistaan kohtaan osoittama myötäeläytyvä ymmärtämyksensä, toveruutensa, heidän keskinäiset tasa-arvoisuuteen perustuvat neuvottelunsa jne. Mikäli edellisten tekijäin vaikutus olisi maksimaalinen ja jälkimmäisten minimaalinen, olisi kysymyksessä perhe instituutiona täydellisimmässä kehitysteessaan, mutta jos taas näiden tekijäin merkityksen suhde olisi päinvastainen, olisi perheen kehitys kumppanuudeksi saavuttanut täydellisyytensä. Ideaalityyppien mukaisia perheitä ei empiirisessä todellisuudessa tietenkään ole olemassa, sillä jokaisessa ajassa ja paikassa havaittavassa perheessä vaikuttaa samanaikaisesti sekä instituutionaalisia että kumppanuustekijöitä. Jokainen perhe voidaan kuitenkin ajatella asetetuksi määrättyyn kohtaan siinä kehityssarjassa, jonka päissä ajatellaan olevan mainittujen äärimmäisten idealisoitujen tapausten. Ideaalityyppi, jollainen esim. myös on kansantaloustieteestä tunnettu abstraktio »homo economicus», edustaa siis kehityksen idealisoitua huipentumaa, päinvastoin kuin tilastollinen keskiarvon eli keskimäärän käsite.

Kirjoittajat siis väittävät (ss. 26—27), että »perhe on historiallisena aikana muuttunut ja on yhä edelleen muuttumassa instituutiosta, jonka vallitessa perhe-elämän ilmauksia säännöstelevät tavat, yleinen mielipide ja laki, kumppanuudeksi, jonka vallitessa nuo ilmaukset ovat perheenjäsenten keskinäisen kiintymyksen ja heidän keskinäisten sopimustensa määräämiä». Ky-

symys siitä, onko tieteellisesti perusteltua esittää tämä väite näin yleisessä ja ehdottomassa muodossa, eli toisin sanoen siitä, miten tämä väite olisi tulkittava, jotta historiallisten tosiseikkojen voisi sanoa sen ristiriidattomasti todentavan, olisi mielenkiintoinen pohdittavaksi, mutta niin johduttaisiin tämän kirjoituksen rajoitusten ulkopuolelle.

Ennenkuin ryhdymme tarkemmin tekemään selkoa eräistä käsiteltävänä olevan teoksen pääajatuksista, on suomalaisen lukijan kannalta aihetta erääseen reunahuomautukseen. Kirjoittajat näet sanovat (s. 7), että avioliiton tutkimuksessa suuresti ansioituneen suomalaisen tiedemiehen *Edward Westermarckin* esittämä avioliiton määritelmä on puutteellinen, hän kun on ottanut huomioon vain biologiset näkökohdat, mutta ei lainkaan ihmisyyteitskunnalle juuri ratkaisevan tärkeitä sosiaalisia näkökohtia. Tällöin he kuitenkin nojautuvat Westermarckin vuonna 1891 julkaiseman avioliiton historian ensimmäiseen laitokseen⁵ eivätkä ota huomioon, että hänen kantansa on hänen tutkijauransa kuluessa kehittynyt, hän kun 30 vuotta myöhemmin ilmestyneessä uudelleen kirjoittamassaan teoksensa viidennessä painoksessa⁶ nimenomaan pitää avioliittoa yhteiskunnallisena laitoksena (institutiona), »tavan tai lain tunnustamana yhteytenä yhden tai useamman miehen ja yhden tai useamman naisen välillä, yhteytenä, joka tuottaa määrättyjä oikeuksia ja velvollisuuksia sekä aviopuolisille että heidän lapsilleen». Tämä määritelmä ei nyt kysymyksessä olevassa suhteessa siis ole kovinkaan kaukana Burgessin ja Locken antamasta määritelmästä, jonka mukaan avioliitto on »yhteiskunnan pyhittämä yhteys miehen ja naisen välillä heidän ominaisuudessaan aviomiehenä ja -vaimona».

Perheen kehityksen instituutiosta kumppanuuteen kirjoittajat esittävät yhteiskunnassa viime vuosikymmenien aikana yleensä todettavan kehityksen erääksi puoleksi. Tämän staattisesta dynamiseseen yhteiskuntaan suuntautuneen kehityksen rinnakkain esiintyneitä piirteitä ovat yhteiskunnan teollistuminen ja rahatalouden valtaantäpääsy; kaupunkilaistuminen, so. asutuskeskusten kasvu

— Yhdysvalloissa vähemmän kuin $\frac{1}{4}$ väestöstä enää asuu maanviljelystiloilla — ja näissä syntyneiden elämänmuotojen leviäminen maaseudullekin; elämän mekanisoituminen; työnjaon yhä jatkuva edistyminen; liikkuvuuden lisääntyminen, so. ihmisten lisääntyvä muuttelemine paikasta toiseen, mikä edellyttää liikkumismahdollisuuksien parantumista, ja uusien käsitysten ja katsomusten nopea omaksuminen, minkä edellytyksenä taas on kansansivistyksen nousu ja tiedoitusvälineiden, etenkin kirjallisuuden ja sanomalehdistön merkityksen tavaton lisääntyminen ja radion ja elokuvien käytäntöontulo; sekä uskonnollisuuden heikkeneminen, elämän maallistuminen ja »pyhyden» elämyksen harvinaistuminen.

Perheen instituutionaalisten voimien heikkeneminen merkitsee samalla sosiaalisen sidonnaisuuden vähenemistä. Häviää sellainen keskihakuinen perheyhteys, joka ennen vallitsi maatalousväestön keskuudessa. Yhteisen työn yhdistävä side heikontuu, kun maatalous yhä enemmän muodostuu liiketoiminnan luontoiseksi, jossa laskelmoinnilla, työnjaolla ja mekanisoimisella on tärkeä sijansa. Täten individualismi tunkeutuu entisen familismin tilalle, »me»-ajattelu vaihtuu suuressa määrässä »minä»-ajatteluksi. Maatalousväestönkin keskuudessa nuoret pyrkivät suuntaamaan elämänsä omien yksilöllisten tarkoitustensa mukaiseksi eivätkä enää anna perheyhteyden sanelemien päämäärien niin paljon elämäänsä vaikuttaa. Kaupungeissa näin tapahtuu vielä suuremmassa määrässä. Niissä perheenjäsenten työllä ei useinkaan ole paljontakaan kosketuskohtia. Jos vielä aviovaimo ja perheenäitikin suorittaa kodin ulkopuolella ansiotyötä, vähenee kaikkien perheenjäsenten hyväksi koitua kotona suoritettava työ sitäkin enemmän. Tämä on mahdollista, kun teollisuus yhä enenevässä määrässä on ottanut huolehtiakseen ravinnon, vaatetuksen, asunnon ja muiden elämäntarpeiden tyydyttämisestä, kun kotitaloutta on rationalisoitu, kun syntyvyyden säännöstelystä johtuvan perheiden pienenemisen vuoksi lastenhoito ei aiheuta kotona niin paljon työtä kuin ennen, kun huolehtiminen lapsista yhä suuremmassa määrässä on siirtynyt lastenseimien ja -tarhojen,

päiväkotien, koulujen, kirkollisten ja nuorisjärjestöjen huoleksi, kun sairaiden, vanhusten ja työkyvyttömiä perheenjäsenten huolto nykyään entistä enemmän tapahtuu yhteiskunnan toimesta ja kun virkistyksen ja huvittelun tarvekin entistä enemmän tyydytetään kodin ulkopuolella.

Kun perhe-elämä ei täten enää muodosta sellaista tavallaan orgaanista yhteyttä kuin ennen, ei enää käsitetä perhettä niin suuressa määrässä instituutioksi, ja niin yhteiskunnan painostus, tapa ja lait eivät enää niin yksityiskohtaisesti kuin ennen puutu perhe-elämän ilmauksiin. Perhettä koossa pitäneiden instituutionaalisten voimien näin heikennyttyä ovat yksilöllisyyden kehitystä tavoiteltaessa avioliitossa esiintyvät pettymykset ja ristiriidat, siis aviopuolisoita luotaan työntävät voimat, päässeet särkemään yhä useampia avioliittoja, niin että Yhdysvalloissa nykyään myönnetään yksi avioero jokaista kolmea tai neljää solmittua avioliittoa kohden. Samanaikaisesti aviopuolisoita toisiinsa lähentävät kumppanuuteen-perustuvat tekijät eivät ole vielä ehtineet tarpeeksi päästä vaikuttamaan, ja näin on perheen hajoaminen tullut yhä yleisemmäksi. Perhe on kirjoittajien mukaan kuitenkin sopeutumassa yhteiskunnallisen kehityksen uuteen vaiheeseen juuri siten, että kumppanuuteen perustuvat perhettä yhdistävät tekijät voimistuvat. Sanalla sanoen perhe on kehittymässä siihen suuntaan, että siinä sekä rakkauden osakseen saamisen tarve että itsensä yksilöllisen toteuttamisen ja vapaan kehityksen tarve voivat saada tyydytyksensä. Instituutionaalisisessa perheessä nämä tarpeet, jotka myös sisältävät eroottisen kehityksen ja täyttymyksen kaipuun, olivat kokonaan alistetussa asemassa.

Tämä sopeutuminen ja perheen jälleenrakentaminen ilmenee mm. avioliittoon johtavien tapojen kehityksessä. Kun instituutionaalisen perhetyypin vallitessa aviopuolison valinta määräytyi ensi sijassa taloudellisten ja yhteiskunnallisten näkökohtien mukaisesti, ei tämä menetelmä silloin, kun etupäässä vain kumppanuuteen perustuvat sisäiset tekijät ovat perhettä yhdistäviä, voisi johtaa kestäviin avioliittoihin. Sen vuoksi avio-

puolison valinta pyrkii sen lisäksi, että avioliiton ehdottomana edellytyksenä pidetään asianomaisten rakastumista toisiinsa, yhä enemmän kääntymään sellaisille urille, että naimisiin menevät olisivat toisilleen mahdollisimman sopivia siinä mielessä, että heitä yhdistävät voimat, esim. sopiva toistensa täydentäminen, yhteiset harrastukset, samanlainen elämäntätö jne. olisivat mahdollisimman vaikuttavia. Täten on nuorison seurustelutapoja tarkattaessa havaittavissa, miten niissä vallitsee sellainen kehityssuunta, että nuoret joutuvat tutustumaan entistä lukuisampiin vastakkaisen sukupuolen edustajiin, joten heillä mahdollisuus löytää sopiva elämäntoveri on entistä suurempi. Autojen yleistyessä tällainen kehitys on maaseudullakin kiihtynyt. Myös kihlauksen luonne on kehittymässä siihen suuntaan, että sitä ei katsota niin suurella määrällä ensi askeleeksi avioliittoon kuin koetusajaksi, jonka kuluessa todetaan, sopivatko asianomaiset toisilleen vai ei. Kihlausten yhä yleisempi purkautuminen täyttää täten sen yhteiskunnallisen tehtävän, että se ehkäisee kestäättömälle pohjalle rakentuvien avioliittojen solmimista.

Aviopuolisoita ja yleensä perheenjäseniä toisiinsa yhdistävien sisäisten voimien tutkiminen on täten tullut entistä tärkeämmäksi. Psykologisen tieteen pohjalla voidaankin tehdä ennakoarviointi, prognoosi, kahden tietyn ihmisen välisen avioliiton menestymisen mahdollisuuksista. Tässä suhteessa on käytännössä lähinnä kaksi menetelmää, toinen eksaktimpi, eräänlainen pistelaskutapa, jossa lopputulos määräytyy useihin kymmeneen asianomaisten persoonallisia ominaisuuksia sekä heidän kehitystään ja elämänvaiheitaan koskeviin täsmällisiin kysymyksiin annettuihin vastauksiin, toinen asianomaisten elämän kokonaisluonteeseen intuitiivisemmin nojautuva, jollaisen psykologisesti koulutettu tutkija tekee asianomaisten omaan elämäänsä kuuluvista tietyistä seikoista esittämien selostusten nojalla. — Paitsi suunnitellun avioliiton onnellisuuden mahdollisuuksien selvittäminen on tärkeätä myös sen tutkiminen, onko asianomaisten avioliitto rotuhygieenisten näkökohtien valossa suositeltava.

Yhteiskunta pyrkii puolestaan myös yhä enemmän tekemään voitavansa, jotta kumppanuuteen perustuvat voimat pääsisivät vaikuttamaan uusissa avioliitoissa. Tällöin huomio kiintyy jo vanhempainkodissa varttuvien lasten kasvamisolosuhteisiin. Ihmisen persoonallisuuden oleelliset piirteet, sikäli kuin ne ovat ympäristötekijöistä riippuvaisia, kehittyvät lapsuudessa ja nuoruudessa. Kun lapsuudenaikaiset kokemukset täten osaltaan ennakoivat ihmisen tulevaisuuden ja kun hänen sielulliset voimansa jo noina vuosina alkavat kulkea määrättyjä uria pitkin, on perheen hyväksi tapahtuvan toiminnan kannalta erittäin tärkeää pyrkiä parantamaan lasten kasvamisolosuhteita. Suuri merkitys on tällöin sillä, miten lapsi perinnöllisyystekijäinsä asettamien rajoitusten piirissä kotoisessa ympäristössään kasvaa suhtautumaan kanssaihmissiinsä, so. millaiset edellytykset hänessä kehittyvät kumppanuusperiaatteiden toteuttamiseksi omassa tulevassa perhe-elämässään. Hänen mahdollisuuksilleen korkeanasteiseen eroottiseen elämään taas saattaa olla ratkaiseva merkitys sillä seikalla, onko hän kotonaan kasvanut myönteisesti vai kielteisesti arvostamaan sukupuolielämään liittyviä asioita. Kotikasvatuksen uudistaminen viitattuun suuntaan ei tietenkään ole mikään helppo tehtävä, mutta on myös ryhdytty laajassa mitassa valmentamaan nuoria perhe-elämään kouluissa, yliopistoissa ja nuorisjärjestöissä annettavalla perhekasvatuksella⁷ (family life education).

Näihin näkökohtiin on siis kiinnitetty huomiota, kun on pyritty siihen, että avioliitto kumppanuutena voisi entistä paremmin toteutua. Sillä kun ulkonaisten tekijäin, lain, tavan ja uskonnon perhettä koossa pitävät voimat ovat heikentyneet, on perheenjäsenten yksilöllisyyksistä kumpuavien voimien tämä tehtävä suoritettava. Tärkeimpiä näistä yhdistävistä tekijöistä ovat keskinäinen kiintymys, jossa eroottisen elämän jatkuvalla sopusointuisuudella on oma merkityksensä, perheenjäsenten toisiaan kohtaan osoittama sympaattinen ymmärtämys, so. kyky asettua toisen asemaan, luottamus siihen, että kaikissa olosuhteissa, sielullisesti purkautuessaankin, voi saada lämpimintä ymmärtämystä osakseen omaistensa taholta, yhteiset harrastuk-

set, myös yhteinen lapsiin kohdistuva harrastus, samanlainen suhtautuminen uskonnollisiin ja muihin arvoihin, perhettä koskevien ratkaisujen perustuminen aviopuolisojen tasa-arvoisuuteen ja keskinäisiin neuvotteluihin, joihin lapsetkin iän vartuessa osallistuvat, pyrkimys yhteisiin elämyksiin ja kokemuksiin esim. yhteisillä matkoilla jne.

Yhteiskunta ja kirkolliset järjestöt puolestaan pyrkivät helpottamaan näiden kumppanuudesta kehkeytyvien voimien vapaata ilmenemistä jatkamalla perhekasvatusta ja perhekulttuurin edistämistä kaikenlaisella valistustoiminnalla, avioliittoneuvonnalla jne. Mutta myös ulkonaiset olot saattavat tässä suhteessa olla hyvin merkitseviä. Sen vuoksi yhteiskunta pyrkiikin luomaan edellytyksiä kodin perustamiselle jo nuorena ja jälleen palauttamaan uuden yhteiskunnallisen kehityksen vaikutuksesta horjunutta perheen taloudellista turvallisuutta ja perhekustannusten tasaamista erilaisilla väestö- ja perhepoliittisilla toimenpiteillä.

Mikäli perheen kehitys instituutiosta kumppanuuteen tulee jatkumaan, on suuri kysymys se, tulevatko nämä kumppanuuteen perustuvat perhettä yhdistävät voimat osoittautumaan niin vaikuttaviksi, että monogaaminen, normaalitapauksessa elämänikäinen avioliitto ja siihen perustuva perhe riittävän runsaslukuisen nousevan polven terveen kehityksen kannalta tarpeellisessa laajuudessa tällöinkin voi säilyä. Tietomme tällaisista kysymyksistä ovat kuitenkin liian vähäiset, jotta mitään tieteellisiin tosiasioihin perustuvaa varmaa vastausta voitaisiin esitettyyn kysymykseen antaa, ja sen vuoksi vastauksen perustana tuleekin enemmän tai vähemmän olemaan usko. Selostamme kirjan tekijät eivät tunnu olevan pessimistisiä tässä suhteessa, vaan uskovat, että kumppanuuteen perustuvassa perheessä voivat erittäin lujat yhdistävät siteet kehittyä ja että tällainen perhe tulevissa oloissa yhtä hyvin voi täyttää yhteiskunnallisen tehtävänsä kuin instituutionaalinen perhe entisissä oloissa. Toiset sensijaan — niin esim. *Carle Zimmerman* laajassa teoksessaan perheen historiasta⁸ — ovat sitä mieltä, että vain instituutionaalisten voimien jälleen lujittuminen voi per-

heen pelastaa, he kun eivät usko siihen, että individualistisessa kumppanusperheessä yhdistävät voimat jatkuvasti pääsisivät voitolle hajoittavista. Näin voisi monen mielestä, jotka viimeksi mainitulla tavalla ajattelevat, käydä vain, jos riittävä määrä ihmisiä elävästä kristillisyydestä voisi ammentaa voimia kumppanusperiaatteiden, so. itse asiassa kristillisen lähimmäisenrakkauden, toteuttamiseksi käytännössä. He siis odottavat kristillisyyden suorittavan samanlaisen uudistustehtävän kuin historiansa alussakin, jolloin se antiikin hajoavan perheen tilalle loi meidän päiviimme saakka lujana pysyneen perhelaitoksen. Näin perheen kehitystä koskeva pohdinta avaa näköaloja länsimaisen kulttuurin syvimpiin kysymyksiin, ennen kaikkea kysymykseen siitä, onko tarpeen uskonnollisen kokemuksen ihmistä sisäisesti uudistava vaikutus, jotta hän mahdollisimman täydellisesti kykenisi toteuttamaan sosiaalieettilliset ihanteensa, vai onko täysin riittävää, että kaikilla tieteen, sosiaalipolitiikan ja kasvatuksen keinoilla pyritään johtamaan ihmisen luontainen sosiaalisuus voitolle hänen luontaisesta itsekkyystään ja siten tekemään ihmisyyhteiskunnan, myös perheen, jatkuva edistyminen yhä korkeampia muotoja kohti mahdolliseksi.

Kirjallisuusviitteitä.

¹ Ks. erityisesti Komarovsky, Mirra ja Waller, Willard, *Studies of the Family*, The Am. Journ. of Soc., May 1945, ss. 443—451; Nimkoff, Meyer F., *Trends in Family Research*, em. aik.kirja, May 1948, ss. 477—482; Cottrell, Leonard S., Jr., *The present Status and future Orientation of Research on the Family*, Am.Soc.Rev. 1948, ss. 123—136.

² Vrt. Waris, Heikki, *Työläisyhteiskunnan syntyminen Helsingin Pitkän sillan pohjoispuolelle I*, Helsinki 1932, ss. 333—335 (Lähdeaineistosta ja tutkimusmenetelmästä); sama, *Yhteiskuntatieteellistä tutkimusta Englannissa ja Yhdysvalloissa*, Historiallinen Aikakauskirja 1932, Helsinki, s. 194.

³ Kinsey, Alfred C.; Pomeroy, Wardell B. ja Martin, Clyde E., *Sexual Behavior in the Human Male*, 804 siv., Philadelphia ja Lontoo 1948. Teoksen nimi on ilmeisesti epäasiallinen, sillä tutkimushan kohdistuu ainoastaan Yhdysvaltain väestöön, eikä sitä sen vuoksi mitenkään voi pitää koko ihmiskuntaa edustavana.

⁴ Burgess, Ernest W. ja Locke, Harvey J., *The Family, From Institution to Companionship*, 800 siv., New York ym. 1945 (American Sociology Series, julk. Kimball Young).

⁵ *Westermarck, Edward*, *The History of Human Marriage*, Lontoo ja New York 1891, ss. 19—20.

⁶ *Sama*, 5. pain., Lontoo 1921, I, ss. 26—27, 71. Main. uusi määritelmä sisältyy myös teoksen lyhennetyn laitoksen suomennokseen: *Avioliiton historia*, Porvoo ja Helsinki 1932, s. 1.

⁷ *Rouhunkoski, Mauri*, *Perhekasvatus Yhdysvalloissa, Joulu ja Koti 1948*, julk. Väestöliitto, ss. 30—31. — Vrt. *Nieminen, Armas*, *Perhekasvatuksen toteuttaminen uudistuvassa koulussamme*, *Kasvatusopillinen Aikakauskirja* 1947, ss. 199—210.

⁸ *Zimmerman, Carle C.*, *Family and Civilization*, 829 siv., New York 1947.